

مشاور تربیت

پرسش و پاسخ

دکتر محمدرضا شرفی

سؤال (۱) با سلام حضور مسئولین مجله تربیت، اینجانب مربی تربیتی یکی از مدارس ابتدایی رجایی شهر کرج هستم و نه فقط به جهت نوع شغل، بلکه بیشتر به خاطر علاقه به مسایل تعلیم و تربیت در رفتار تعدادی از دانش آموزان، دقیق می‌شوم و مایلم بدانم که چرا این قبیل از دانش آموزان دچار اختلالات رفتاری می‌شوند و چگونه می‌توان این قبیل رفتارها را تفسیر نمود؟

(مرتضی - الف) - کرج

پاسخ: ضمن عرض سلام و آرزوی موفقیت روز افزون برای شما و همه عزیزانی که در سنگر مقدس امور تربیتی و عرصه گسترده تعلیم و تربیت، تلاش می‌کنند، باید یادآوری نمود که اختلالات رفتاری، طیف گسترده‌ای دارد و از سساده‌ترین نوع رفتار تا پیچیده‌ترین آنها را در بر می‌گیرد.

نمی‌توان رفتاری را دفعی و ناگهانی تغییر داد.

سؤال (۲) جوانی ۲۸ ساله و ساکن تهران هستم. بعد از گذراندن دوره دانشکده و اخذ لیسانس مدیریت و طی شدن دوره سربازی، در حال حاضر شغل نسبتاً خوبی دارم و در آمد آن نیز برایم کافی می‌باشد. و علاقه مندم که در فرصت مناسبی ازدواج نمایم. لیکن به لحاظ پاره‌ای اختلافات بین والدینم، همیشه نگرانم که می‌باید این وضع تکرار شود و زندگیم دستخوش اختلافاتی نظیر پدر و مادرم شود. تقاضا دارم به این پرسش من پاسخی دهید که تفاوت‌های فرهنگی زن و مرد، تا چه اندازه قابل قبول بوده و چگونه باید با آنها مواجه شد تا زندگی متعادلی را پی ریزی نمود؟

غلامرضا - م از تهران

پاسخ) با سلام حضور شما و آرزوی سعادت و سلامت، باید یاد آوری کنیم که نگرانی شما تا حدودی طبیعی و منطقی است، ولی دلیل قطعی بر تکرار مشکلات و دشواریهای زندگی والدینتان در زندگی شما وجود ندارد زیرا شخصیت آدمی، سازمان بسته و ناگشوده‌ای نیست و امکان نفوذ در شخصیت و تغییر و تحول بخشیدن به آن، همیشه وجود دارد، ولی در سالهای بالاتر زندگی، این امکان محدودتر می‌شود.

تفاوت‌هایی که در مقوله‌های فرهنگی نظیر اعتقادات، ارزشها، ادب و هنر، آداب و رسوم و گرایشهای فکری زن و مرد مشاهده می‌کنیم تأثیراتی در روابط انسانی و اجتماعی، نگرش به زندگی، ازدواج و نحوه استفاده از امکانات و فرصتهای اوقات فراغت آنان بر جای می‌گذارد.

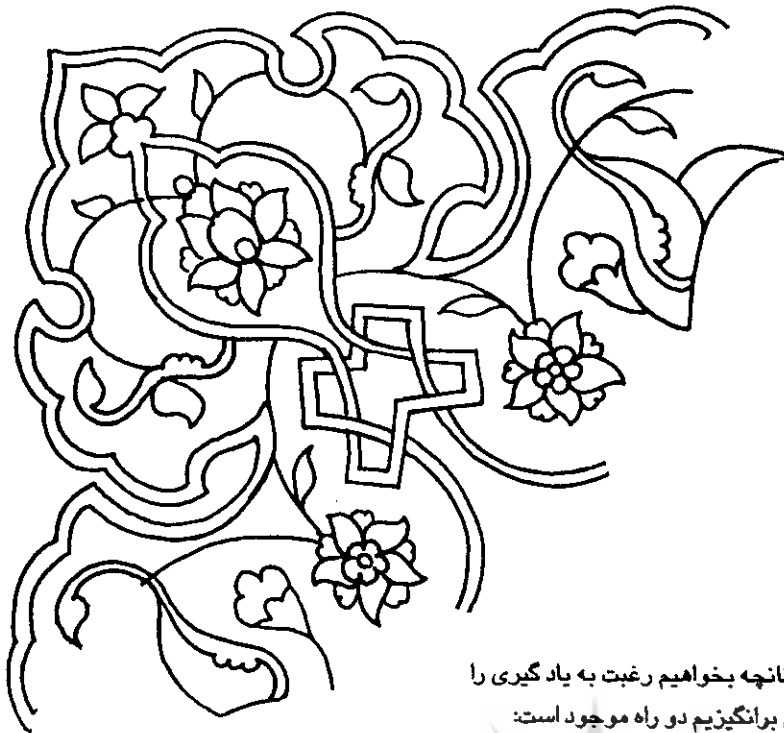
توجه به نکات زیر می‌تواند پاسخگوی سؤال شما باشد.

۱- تفاوتها حکمت‌هایی نهفته است. مانند تفاوت شب و روز یا چهار فصل سال که از بسیاری جهات متفاوتند اما مکمل یکدیگرند. تفاوت زن و شوهر، زمینه ساز آن است که روح یکدیگر را تکمیل کنند.

معمولاً کودکان و نوجوانان، مشکلات خود را از شیوه‌های سه گانه: ارتباط کلامی، علایم بدنی و تظاهرات رفتاری، بروز می‌دهند و در سنین پایین، استفاده از علایم و نشانه‌های بدنی و تظاهرات رفتاری را بر به کارگیری ارتباط کلامی، ترجیح می‌دهند و در سالهای بالاتر، ارتباط کلامی جایگزین شیوه‌های دیگر می‌شود.

جنبه‌های مشترکی که در اختلالات رفتاری قابل تشخیص می‌باشد، عبارتند از:

- ۱- معمولاً هر اختلالی پاسخی به یک ناکامی است.
- ۲- جای پای یک نوع محرومیت عاطفی از کانون خانوادگی در بیشتر اختلالهای رفتاری مشاهده می‌شود.
- ۳- اختلال از یک منبع آغاز شده و به منابع دیگر سرایت می‌یابد به عنوان مثال، ناسازگاری در محیط خانواده به ناسازگاری و عدم انطباق با مدرسه گسترش می‌یابد.
- ۴- برخی از اختلالها به دلیل، عدم تنظیم عادات مطلوب در دوران کودکی شکل می‌گیرد. مواردی نظیر فقدان نظم و انضباط، عدم توانایی در امور و وظایف شخصی، فقدان خود رهبری و استقلال، از این قبیل محسوب می‌شوند.
- ۵- تغییر هر رفتاری همچون تشکیل آن رفتار، تدریجی و محتاج به زمان است و

۲- این قبیل تفاوتها تا آن اندازه که به تفاهم آنها لطمه وارد نکند امری طبیعی و عادی تلقی می‌شود و نباید با آنها به مثابه ابزاری در جهت ناسازگاری برخورد شود.

۳- بیشتر مقوله‌های فرهنگی که نزد زن و شوهر، متفاوت می‌باشند، محصول خانواده‌ها، محیطهای تربیتی و شرایط اجتماعی می‌باشند. لذا خود فرد در پیدایش آنها، نقش چندانی نداشته و ندارد.

۴- برخی از تفاوت‌های فرهنگی که روابط صمیمانه زوجین را تهدید می‌کند، باشیوه‌های مشخص و کاربردی قابل حل و رفع هستند، مشروط بر آنکه به همان اندازه که در اینگونه مباحثات برای خود حق اظهار نظر قائلیم برای شریک زندگی خود نیز قائل شویم.

۵- اینگونه تصور نشود که فقط زندگی خانوادگی ما، آکنده از تفاوت‌های فرهنگی و غیر فرهنگی (نظیر تفاوت سطح رفاه و مادیات زندگی هر یک از زوجین) می‌باشد و دیگران این تفاوتها را ندارند. بلکه وجود پیچیدگیهایی در زندگی مشترک، یک اصل است و تنها شکل تجلی آنها متفاوت است.

سؤال ۳) با سلام حضور شما، معلم یک مدرسه روستایی هستم و به کار خود عشق می‌ورزم. در حقیقت کلاس و مدرسه و چهره‌های پاک و معصوم بچه‌ها با همه زندگیم عجین شده است. آرزوی من این است که همیشه کلاس باطراوت، موفق و جذابی داشته باشم و همین اندازه نوق و علاقه را در بچه‌ها نیز احساس کنم آیا می‌توانید به من کمک کنید تا چنین کلاسی را با یاری خدا و همکاری بچه‌ها داشته باشم؟

محمد حسین - ش از تربیت حیدریه پاسخ: ما هم حضور شما سلام و تحیات قلبی خود را ابراز می‌نماییم و از اینکه شأن و منزلت معلمی نزد شما همانند یک عشق مقدس، حضور معنوی دارد خوشوقت و مسروریم. همانگونه که اشاره کرده‌اید علاقه بچه‌ها یک اصل مهم در یادگیری است. توانایی بدون کوشش نتیجه‌ای ندارد و کوشش نیز به وجود انگیزه بستگی

دارد. چنانچه بخواهیم رغبت به یادگیری را در آنان برانگیزیم دو راه موجود است:

۱- برانگیختن علاقه مستقیم شاگردان به موضوع درس

۲- برانگیختن علاقه غیرمستقیم آنان به یاد گرفتن آن موضوع

شیوه‌های برانگیختن علاقه مستقیم دانش‌آموزان به درس عبارتند از:

الف- هر یک از شاگردان را به خوبی بشناسیم و به آنان به منزله یک شخصیت قابل احترام و امانت الهی توجه نماییم.

ب- از برقراری پل عاطفی برای ارتباط حسنه میان خود و آنان، بهره گیریم که تاثیر آن تا پایان کلاس و بلکه تا مدتی مدید باقی می‌ماند.

ج- درس را با بیان پرسشی امید بخش آغاز کنیم.

د- به دانش‌آموزان، مسأله‌ای بدهیم تا حل کنند.

ه- برای هر جلسه از کلاس، مطلبی نو و جالب داشته باشیم.

و- وسایل تازه‌ای به کلاس بیاوریم و بگذاریم کودکان آنها را بررسی کنند.

ز- در حضور شاگردان، آزمایشهایی انجام دهیم تا انگیزه خلاقیت و اکتشافات را در آنان تقویت کنیم.

ح- کودکان را برای گردش و تماشای بیرون ببریم تا تجربه مطبوع محیطهای غیر

رسمی و خارج از مدرسه برای دوام، یادگیری غنی‌تر شود.

ط- در مورد روشی نظیر تاریخ یا ادبیات، از شاگردان بخواهیم تا موضوع درس را به صورت نمایش اجرا کنند.

سؤال ۴) مشاور یکی از دبیرستانهای کرمانشاه هستم برخی از دانش‌آموزان در ارتباطهای متقابلی که با من دارند، اشاره به مشکلات و نگرانیهایی می‌نمایند که وجود آنها را متأثر ساخته است. تلاش من در این گونه موارد، روشن ساختن، علل و عوامل پیدایش آنها و شیوه برخورد مناسب در رویارویی با مسایل می‌باشد، لیکن مایلیم از آسیبهای عمده‌ای که این گروه سنی را تهدید می‌کند، با اطلاع باشم تا در قبال آنان روش مناسب و مقتضی اتخاذ نمایم. قبلاً از لطف و محبت شما و پاسخی که خواهید داد سپاسگزارم.

طاهره - خ

پاسخ: با تقدیم سلام و اظهار خوشوقتی از تلاش خالصانه و مجذانه شما و همه عزیزانی که در حفظ و حراست از ارزشهای اسلام به طور خستگی ناپذیر در تلاش و کوششند، موارد عمده‌ای از آسیبهای دوره جوانی عبارتند از:

الف- دوستیهای نامطلوب که به واسطه ملاک گزینش نادرست، شکل می‌گیرد و معیارهای لازم برای دوست‌گزینی در نظر گرفته نشده و با حفظ نگهداری دوست، منوط به پاکداشتن بر روی معتقدات و باورهای اصیل دینی است. و در نهایت دوستیهای افراطی بین دو همجنس یا ناهمجنس که تعادل روحی آنان را بر هم می‌ریزد.

و در پاره‌ای از موارد دوستیهای خیابانی دو جنس مخالف که با شرایط و معیارهای فرهنگ اسلامی در تعارض می‌باشد، نیز از آسیب‌های ویژه این دوره سنی محسوب می‌شود.

ب- فراغت بی‌ثمر- نحوه تامین اوقات فراغت، برای همه جوانان- یکسان نیست و در مسواری استفاده نامطلوب از اوقات فراغت، خود زمینه ساز بزه‌ها و جرائم اخلاقی و اجتماعی خواهد بود. گسترش دامنه‌های فعالیتهای اوقات فراغت از یک سوی و عمق و غنا بخشیدن بدان از سوی دیگر، راه را بر نفوذ هر عامل انحرافی و آسیب زا مسدود می‌کند، در نتیجه اوقات فراغت از حیث کمیت و کیفیت نیازمند توجه خاص می‌باشد تا آسیبهای ناشی از این حوزه تقلیل یابد.

ج- شکستها و ناکامی‌های مکرر، به گونه‌ای که هیچ فرصتی به فرد برای جبران و ترمیم روحی ندهد، خود یکی از پایه‌های مهم آسیب‌زایی دوره جوانی محسوب می‌شود چنانچه گوش به زنگ حالات روحی این نسل بوده و هرگونه اقدام اطرافیان در جهت تغییر و تحول در محدوده سنی آنان با جلب اعتماد و با در نظر گرفتن ملاحظات اخلاقی، اعمال شود، زمینه ساز سلامت روحی و اخلاقی برای جوانان

خواهد بود.

د- تعارضهای فرهنگی

هجوم بی‌امان فرهنگ غرب و هدف قرار دادن فرهنگ اسلامی و ایرانی، یک آسیب فکری و اعتقادی محسوب می‌شود، به ویژه قشرهایی از نسل جوان که نسبت به هویت خود، بیگانه اند و پیوند روشنی با فرهنگ خویش ندارند، آسیب پذیری بیشتری دارند. جوانانی که نسبت به فرهنگ بیگانه و مظاهر آن، تحلیل روشنی ندارند، مرعوب چنین تفکری خواهند شد و کمترین آسیبی که به آنان وارد می‌شود، تعارضهای فرهنگی است.

در چنین شرایطی، فردنه آن چنان خود را متعلق به فرهنگ خودی می‌بیند که به دفاع از ارزش‌هایش برخیزد و نه از پیچیدگیهای فرهنگ بیگانه آگاهی دارد که بر آن بتازد و حاصل آن بی‌تفاوتی و یا لغزیدن به راه سومی است که فرجام آن از هم اکنون معلوم است.

ه- منفی‌نگری و منفی‌گرایی

رویگرد نسل جوان به جامعه، زندگی خانواده، لزوماً و در همه حال رویگردی معرفتی و عقلانی نیست، در برخی موارد، رویگردی احساسی و عاطفی، او را در قبال جامعه و شرایط آن به موضعگیری خاصی بر می‌انگیزد که از لحاظ منطقی و عقلانی، قابل دفاع نیست و اولین آسیبی که از این رهگذر به جوان وارد می‌شود، فاصله گرفتن از جامعه، خانواده، و پیوندهای میان آنهاست. و در ابعاد وسیعتر، نیروی فعال و خلاق جامعه که مهمترین ثروت هر ملتی است، به مرز بی‌تفاوتی و ایزوله کشیده می‌شود.

یادآوری می‌کنیم شناخت آسیب‌ها مقدمه تدای آنهاست و آسیب شناسی زمینه مطلوبی برای آسیب‌زدایی است. امید که با تکیه بر فرهنگ غنی و گسترده اسلامی بتوانیم نسلی با ایمان و پای بند به مرزهای فکری مطلوب و ارزشهای متعالی پرورش دهیم.

